

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Адреса: Студентски трг 1, 11000 Београд, Република Србија
Тел.: 011 3207400; Факс: 011 2638818; E-mail: officebu@rect.bg.ac.rs

Београд, 10. маја 2017. године
06-01 Број: 06-1792/1-3.1/3--17
JKJ/

На основу члана 110. став 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета у Београду", број 186/15-пречишћен текст), а на предлог Савета Центра за континуирану едукацију, број 06-1456/3.1-17 од 24. априла 2017.год, Сенат Универзитета на седници одржаној 10. маја 2017. год., доноси

СТРАТЕГИЈУ РАЗВОЈА ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА

1. УВОД

На почетку XXI века постигнута је општа сагласност да је знање основна покретачка снага друштва и главни предуслов напретка. Разлике у знању и његовој примени постале су главни чиниоци према којима се државе деле на развијене и неразвијене, богате и сиромашне. Универзитет у Београду, као највећа научно-образовна институција у нашој земљи и лидерска високообразовна установа у региону, са традицијом дугом двеста година, свестан неопходности и значаја целоживотног учења и континуираног образовања како за живот појединца тако и за живот заједнице у целини, а у складу са Елементима стратешког плана Универзитета у Београду, доноси Стратегију развоја целоживотног учења (у даљем тексту Стратегија).

Полазну основу за израду Стратегије чине следећа документа:

- Стратегија за смањење сиромаштва из 2003. године,
- Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. године („Службени гласник РС“, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08 и 16/11)
- Национална стратегија развоја образовања одраслих („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05),
- Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08)
- Стратегија каријерног вођења и саветовања у Републици Србији („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС и 72/12)
- Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14)
- Елементи стратешког плана Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета у Београду" XLVI, бр. 143, 20. јун 2008.)
- Закон о образовању одраслих, који се примењује од 1. јануара 2014. године
- Закон о високом образовању ("Службени гласник РС" бр. 76/05, 100/07, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/13)

Од међународних докумената узети су у обзир:

- Бела књига Европске комисије о предавању и учењу донета од стране Европске комисије 1995. године
- Лисабонска конвенција о признавању квалификација/диплома у високом образовању, донета 2007. године и ратификована од стране наше државе
- Болоњска декларација из 1999. године коју је наша земља потписала 2003. године
- Лисабонска стратегија Европске Уније донета 2000. године којом је, између осталог, прокламовано да образовне системе треба прилагодити у циљу изградње друштва заснованог на знању и понудити могућност за учење и образовање свим друштвеним слојевима у свим животним добрима
- Меморандум о доживотном учењу, усвојен 2000. године, као основ за хармонизацију овог процеса на европском нивоу.
- Стратегија Европа 2020 - Стратегија паметног, одрживог и инклузивног раста, коју је Европска комисија донела 2010. године.
- Агенда за нове вештине и нова радна места: Европски допринос пуној запослености, коју је Европска комисија донела 2010. године.
- Стратегија образовања 2020: Учење за све – Светска банка, која је донета 2011. године, у којој се са школовања фокус помера на учење.
- УНЕСКО-ва стратегија образовања 2014-2020. година, у којој се, кроз циљеве, апелује на задовољавање потреба за учењем и младих и одраслих кроз једнак приступ одговарајућим програмима за учење и стицање животних вештина.
- Агенда за одрживи развоја до 2030. године, коју су Уједињене нације донеле 2015. године, у којој се један од глобалних циљева односи на осигурање инклузивног и квалитетног образовања и промовисање целоживотног учења.

2. ЗНАЧЕЊЕ ИЗРАЗА

Формално образовање је образовање које се одвија у школском систему – од основних школа до постдипломских студија на универзитетима, на основу одобрених програма образовања који воде до стицања дипломе (сертификата), односно националних признања о стеченим квалификацијама, компетенцијама или нивоима образовања.

Неформално образовање односи се на све програме и активности образовања и учења у оквиру и изван школског система. Као и формално и оно је организовано и институционално, али се не завршава са друштвеном верификацијом стечених знања и постигнућа у смислу националних квалификација и нивоа образовања. Оно може бити организовано на радном месту и кроз активности различитих друштава или удружења, као што су невладине организације, синдикати, разна удружења и сл.

Информално учење је природна појава у свакодневном животу. За разлику од формалног и неформалног образовања, информално учење не мора се одвијати свесно, због чега га ни појединци не препознају као чинилац који доприноси њиховом знању и вештинама. Информално учење је процес који траје читавог живота, доприноси развоју личности, формирању мишљења, усвајању одређених

вредности и врлина, одвија се у породици, на радном месту, у свакодневном животу, кроз контакте са другима.

Учење је шири појам од појма образовање. Код образовања је улога и активност појединца (учесника) дефинисана екстерно. Акцент је на стицању знања и развоју вештина које је дефинисано конкретним циљевима, регулисано, организовано, надгледано и вредновано од стране трећег лица (наставника или професора).образовање је само један вид учења. Учење је индивидуалан, лични чин, који се одвија свуда и увек, у свим животним добрима и ситуацијама. Није циљно оријентисано већ је део живота, флексибилно је и траје током читавог живота. Термин „образовање“ обично подразумева формално образовање док се термин „учење“ односи и на неформално и информално стицање знања и вештина. образовање је увек циљно оријентисано, док учење не подразумева увек постизање одређеног циља већ се одвија и несвесно.

Целоживотно учење је сврсисходни процес усвајања знања који се одвија на сталној основи у циљу унапређивања знања, вештина и способности. Оно подразумева све облике усвајања знања и вештина, како кроз формално тако и кроз неформално и информално учење, у свим животним добрима. Одвија се у различитим условима, а у циљу развоја појединца и његових потенцијала. Доживотно учење, дефинисано на овај начин, има две димензије: *временску димензију* која подразумева да „овек учи док је жив“, од колевке па до гроба; *просторну димензију* која подразумева да се не учи само у образовним установама, већ на сваком месту и у свим животним ситуацијама.

3. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

У реформама образовног система Србије мало је пажње посвећено целоживотном учењу. Постојећи систем подразумева да се образовање стиче првенствено у младости, у школама и на факултетима, а такав приступ занемарује чињеницу да се личност развија и усавшава током читавог живота, те да је образовање и учење најважнији покретач таквог развоја.

Доживотно или учење током читавог живота је у државама чланицама Европске уније неизоставан чинилац успешне и разноврсне праксе образовања и учења. Карактерише га јасно дефинисана правна регулатива, уређен систем финансирања од стране државних, регионалних и локалних фондова, као и изграђена мрежа установа, удружења и фондација које остварују образовне програме намењене свим узрасним категоријама полазника континуираног. На Самиту Европског савета у Лисабону истакнуто је да су „људи највеће богатство Европе и да би стога требало да буду у жаришту политике Европске заједнице“, да се, пре свега „системи образовања и усавшавања морају прилагодити новој стварности XXI века“, и да је „целоживотно учење главни начин за развој грађанства, друштвене повезаности и запослености.“

Имајући у виду стратешки циљ Србије за приступање Европској унији у наредном периоду, неопходно је тежити изградњи образовног система који ће бити ослоњен на модерне тековине уједињене Европе, што подразумева и обавезу усвајања јасне и целовите стратегије целоживотног учења. Доношење Стратегије значајно је не само ради испуњења „европских циљева“, већ и ради транзиције Србије ка друштву и економији знања, као и ради економског и личног прогреса њених грађана.

4. МИСИЈА

Концепт целоживотног учења полази од следећих претпоставки:

- Живот није могуће поделити на доба за учење и доба за рад, већ је неопходно обе активности подједнако подстицати током читавог

живота.

- Људи су способни да уче током читавог живота, а учење и усавршавање су неопходни за потпуни развој личности и њених потенцијала.

- Успешно учење не подразумева само усвајање знања, већ исто тако и развој вештина и компетенција потребних у свакодневном животу.

- Традиционални систем образовања подразумева активног предавача и пасивне студенте од којих се очекује да науче због оцене и дипломе. Такав приступ има негативне последице јер развија негативан однос према учењу, а учење би, уместо обавезе, појединцу требало да представља задовољство и лично испуњење.

- Многа знања, вештине и компетенције стичу се и развијају на неформалан стичу се на неформалан и информалан начин, те их је потребно на адекватан начин подстицати, вредновати и користити.

Два основна, подједнако важна циља целоживотног учења јесу унапређење активног грађанства и смањење незапослености. Активно грађанство подразумева појединце који учествују у свим подручјима друштвеног и економског живота, који осећају потребу и право да изразе властито мишљење у друштву у коме живе. Плаћени посао људима даје осећај независности, самопоштовања и сигурности, те је одговоран за укупан квалитет њиховог живота. Способност добијања и задржавања радног места није само једна од основних димензија активног грађанства, већ и пресудан услов за унапређење стручности и напретка ка „друштву знања“.

5. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ

Циљ Стратегије развоја целоживотног учења јесте остваривање Законом постављених циљева високог образовања и визије даљег развоја образовања која је прокламована у Елементима стратешког плана Универзитета у Београду. У складу са тим, Универзитет за своје основне дугорочне циљеве поставља:

1. Промовисање културе учења и образовања
2. Јачање сарадње и умрежавање на националном и међународном нивоу
3. Развој кључних компетенција за целоживотно учење
4. Друштвени развој и смањење незапослености
5. Флексибилност и доступност образовања
6. Признавање и вредновање свих облика стечених знања, вештина и компетенција.

5.1. Промовисање културе учења и образовања

Универзитет у Београду, као највећа научно-образовна институција у нашој земљи и својеврстан академски центар југоисточне Европе, са традицијом дугом 200 година, дужан је да ради на промовисању културе сталног усавршавања и образовања.

За развој културе целоживотног учења код појединаца је неопходно развијати потребу, вољу, интересовање и мотивацију за даљим учењем кроз бенефиције које долазе након тога и које се не морају вредновати само напретком у каријери, већ и личном сатисфакцијом. Активно образовање подразумева вољу за учењем, способност вежбања критичког размишљања и знање о исправном начину учења. Мотивисаност појединаца, као и разноликост и приступачност образованих програма, основни су предуслов за успешну примену концепта целоживотног

учења.

Најчешће препреке за додатно или накнадно образовање одраслих су:

1. Ситуационе (недостатак времена и материјалних средстава, породична ситуација, удаљеност места становања)
2. Институционалне (неодговарајућа понуда, неиспуњење услова за похађање одређених програма, недостатак информација)
- 3) Личне (мањак самопоуздања, страх од неуспеха, неодговарајуће навике, недостатак интересовања, потцењивање значаја образовања)

Имајући то у виду, неопходно је препознати потребе студената након завршених студија и на Универзитету развијати програме и модуле усаглашене са тим потребама, који ће омогућити дипломираним студентима да стекну специфична знања, директно примењива на радном месту. Програми за одрасле морају бити оригинални, прилагођени њиховим интересовањима и потребама и морају се разликовати од програма намењених млађој популацији. образовање одраслих разликује се од образовања деце у том смислу што свака образовна група и сваки одрасли учесник у групи доносе са собом различита претходно стечена знања и искуства. Њихово прихватање и уважавање доприносе додатној мотивацији за завршетак уписаног програма и даље учешће у процесу усавршавања.

Универзитет би програмски и организационо требало да се отвори за припаднике различитих циљних група одраслих, понудом и формалних и неформалних прилика за учење и образовање. Такође, за популацију студената свих нивоа студија програме формалног образовања требало би обогатити различитим неформалним облицима образовања, у функцији додатне и комплементарне подршке проширивању знања и даљем развоју вештина, ставова, компетенција, као и потреба и мотивације за даље учење.

5.2. Јачање сарадње и умрежавање на националном и међународном нивоу

На факултетима Универзитета у Београду постоји велики број специјалистичких и последипломских програма, програма стручног усавршавања и обуке, различитих курсева и специјализација. Циљ Стратегије је да све облике и могућности додатног усавршавања интегрише у јединствен систем, како би се заинтересованим лицима обезбедио бољи приступ информацијама, а самим тим и могућност даљег усавршавања учинила ефикаснијом и транспарентнијом. Професионална оријентација и услуге усмерене на каријерни развој треба да буду доступне свим потенцијалним корисницима како би били упознати са могућностима које пружа концепт целоживотног учења. Такође је неопходно промовисати сарадњу и јачање партнерства између Универзитета на националном и интернационалном нивоу, како би се дипломираним студентима понудили што атрактивнији програми.

5.3. Развој кључних компетенција за целоживотно учење

Уз традиционални појам писмености који подразумева вештине писања, читања и рачунања, појам писмености у XXI веку далеко је шири. Промене на друштвеном и економском плану мењају и подижу на виши ниво профил основних компетенција којима би свако морао владати и које би му омогућиле активно учествовање у раду, породичном животу и разним сферама јавног живота.

Као, од Европског парламента и Европског савета, препоручене кључне компетенције за целоживотно учење – европски оквир, издвајају се:

- а) Комуникација на матерњем језику
- б) Комуникација на страним језицима
- в) Математичка компетенција и основне компетенције у области науке и технологије
- г) Дигитална компетенција

- д) Учење да се учи
- ђ) Друштвене и грађанске компетенције
- е) Осећај за иницијативу и предузетништво
- ж) Културна свест и изражавање

Нове кључне компетенције представљају неопходне предуслове за активно учешће, како на радном месту тако и у свакодневном животу. Неке од ових ...компетенција, примера ради дигитална компетенција, потпуно су нове, док друге, као што је комуникација на страним језицима, постају далеко важније него у прошлости. Универзитет, као основни покретач друштвеног напретка и развоја, дужан је да ради на промовисању и стицању наведених компетенција.

5.4. Друштвени развој и смањење незапослености

Статистички посматрано, запосленост се значајно повећава са порастом нивоа образовања. Код особа за завршеним основним студијама (факултет, академија, основне струковне студије и др) она износи 64.4%, а у популацији оних који имају завршене све више нивое универзитетског образовања запослених је 71.4%. Поређења ради, међу становништвом у Србији са средњом школом запосленост је 49.8% (Анкета о радној снази у Републици Србији, 2016, РЗС).

Резултати Анкете о потрошњи домаћинства за 2014. годину (РЗС) показују да се стопа сиромаштва смањује са повећањем школске спреме носиоца домаћинства. Када носилац домаћинства има незвршену основну школу ова стопа износи 20.2%, а када има завршену високу школу 1.0%.

Ови подаци најбоље говоре о значају образовања у борби за смањење сиромаштва и незапослености и за унапређење друштвеног развоја Србије.

Низак ниво знања и способности води друштвеној ексклузији појединца, те је свакоме потребно обезбедити неопходан минималан ниво образовања. Он се може стећи како посебним програмима у специјализованим институцијама, тако и програмима учења који би се организовали и спроводили на радном месту. Онима који нису имали могућности за стицање образовања у младости неопходно је пружити „другу шансу“ кроз програм функционалног основног образовања одраслих и уз помоћ различитих и различитих програма прилагођених њиховим потребама, жељама и могућностима. Њихово накнадно образовање потребно је подстицати, охрабривати и не одвраћати их од тога постављањем строгих административних услова за накнадно школовање. Посебно је важно охрабривати и подстицати образовање припадника мањинских група, Ромске популације и људи са посебним потребама, све у циљу њихове боље интеграције у заједницу, а образовне програме ваља прилагодити њиховим потребама и могућностима. Образовање неписменог, полуписменог и функционално неписменог становништва најадекватније је и најефикасније спроводити на локалном нивоу, како би се похађање ових програма омогућило што већем броју корисника. Различите програме образовања, усавршавања и обуке могуће је организовати у школама, месним заједницама, домовима културе и сличним установама, уз координацију Универзитета.

У циљу запошљавања и опстанка на тржишту рада, неопходно је не само поцедовање сновних вештина, већ и константно усавршавање знања и способности. Непрекидан развој технологије, примера ради, захтева и развој способности неопходних за њено коришћење. Међу послодавцима и запосленима неопходно је промовисати свест о томе да је свако радно место истовремено и место на коме се учи. Целоживотно учење подразумева не само учење у циљу запошљавања, већ и периодична усавршавања и обуке на радном месту. Имајући то у виду, Универзитет ће подстицати сарадњу са локалним институцијама, привредним друштвима и другим привредним субјектима, а један од циљева

Стратегије је и стварање партнерства између Универзитета, Привредне коморе и Националне службе за запошљавање.

5.5. Флексибилност и приступачност образовања

У времену у коме је знање основна вредност, мења се и разумевање процеса образовања, његових циљева, места и начина на које се оно одвија. Систем образовања потребно је приближити и прилагодити корисницима, што подразумева прилагођавање метода учења и подучавања различитим потребама и могућностима.

Флексибилност подразумева модуларизацију постојећих програма и „образовних понуда” као и увођење нових, у складу са захтевима тржишта. Тржиште непрестано намеће потребу за новим образовним профилима, новим вештинама и способностима, док се границе између различитих сектора све више померају и преплићу. Сходно томе, неопходно је постојеће програме прилагођавати овим захтевима, као и развијати нове програме усклађене са потребама радног места, интересима привредних субјеката и појединаца. Флексибилније студирање не подразумева само студирање у циљу стицања одређене дипломе, већ и изучавање различитих предмета ван формалних студијских програма, похађање посебних курсева и модула на другим факултетима у земљи и иностранству, који су потребни како ради бржег запошљавања и напретка, тако и ради личне сатисфакције. Сва ова знања, стечена ван формалних студијских програма, потребно је вредновати на адекватан начин.

Флексибилност и приступачност образовања подразумева и коришћење компјутерских технологија, пре свега промовисање Е-учења и студирања на даљину. Образовање утемељено на компјутерској технологији посебно олакшава приступ образовању особама са посебним потребама, а у циљу њихове што боље интеграције у заједницу.

5.6. Признавање и вредновање свих облика учења и знања

Основни мотивациони покретач појединца за додатним учењем и усавршавањем је чињеница да ће његова знања, вештине и компетенције бити признати на одговарајући начин. Не учи се само у школи, већ и у свакодневним ситуацијама, кроз живот и током читавог живота, а таква знања не треба занемаривати, већ адекватно вредновати и искористити. У друштвима знања потпуно развијање и коришћење људских ресурса одлучујући је чинилац у одржавању конкуренције. Стога су дипломе, сертификати и квалификације важна смерница послодавцима као и појединцима на тржишту рада. Формално образовање вреднује се и доказује дипломом, али велики број знања, вештина и компетенција стичу се стиче се неформалним и информалним учењем. Чињеница да се компјутерска технологија пре усталила у домаћинствима него у школама указује на важност неформалног учења. Ови видови учење посебно долазе до изражаја у контексту доживотног учења, те их је потребно адекватно вредновати. Евалуацију таквих знања могуће је спровести кроз одређене тестове, испите, практичне вежбе. У појединим државама развијен је систем за Акредитацију претходног и експерименталног учења (*Accreditation of Prior and Experimental Learning- APEL*). АПЕЛ сертификатима процењује се и признаје већ постојеће знање, вештине, компетенције и искуство појединца стечено у неформалним и информалним ситуацијама. Познавање страних језика и компјутерских вештина вреднује се дипломама и међународним сертификатима (British Council, Goethe Institute, дипломе DELF i DALF, ICC, Microsoft, ECDL, Xpert European Computer Passport и

др.), а и остала знања у областима где је то могуће потребно је процењивати и вредновати на сличан начин.

Студирање по бодовном систему омогућава бодовно вредновање знања стечених ван факултета (на летњим школама, семинарима, конференцијама и сл.). У складу са тим потребно је искористити потенцијалне реформе у образовању и њихове алате (ЕСПБ, додатак дипломи, квалификациони оквир), како би се одговорило на друштвене потребе и промене у високом образовању и омогућило да се концепт целоживотно учења integriше у мисију Универзитета.

6. ПЛАН РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА ПЕРИОД 2017-2019

За спровођење ове Стратегије Универзитета, предлаже се План реализације за наредне три године који се, суштински, највише односи на рад и активности универзитетског Центра за континуирану едукацију.

Активности планиране за конкретне школску године, Центар доноси својим планом рада.

Стратешке активности

1. Популаризација идеје целоживотног учења и промовисање у широј јавности
2. Стално унапређење свести о потреби целоживотног учења, унапређења стечених и развој нових компетенција, као и сталне активности промовисање културе учења и образовања – Центар ће организовати предавања/стручни семинар компетентних стручњака из области целоживотног учења за запослене на Универзитету. Планиран је најмање један семинар годишње.
3. Организација предавања/семинара у периоду 2017-2019 који се односе на значај развоја компетенција за целоживотно учење и то:
 - а) Комуникација на матерњем језику
 - б) Комуникација на страним језицима
 - в) Математичка компетенција и основне компетенције у области науке и технологије
 - г) Дигитална компетенција
 - д) Учење да се учи
 - ђ) Друштвене и грађанске компетенције
 - е) Осећај за иницијативу и предузетништво
 - ж) Културна свест и изражавање
4. Унапређење система континуираног образовања и координација рада центара континуираног образовања на факултетима у саставу Универзитета.
5. Успостављање чвршће сарадње са Националном службом за запошљавање и Привредном комором ради сагледавања потреба тржишта за одређеним знањима и компетенцијама.
6. Укључивање у интернационални систем континуираног образовања и сарадња у међународним пројектима у овој области

Конкретне активности

7. Наставак реализације програма континуираног образовања раније усвојених на Сенату

8. Развој програма сталног усавршавања: усавршавање професионалних компетенција, усавршавање академских вештина и наставничке компетентности, усавршавање запослених на администивним пословима, курсеви за студенте, летње школе и др.
9. Прикупљање података и припрема каталога програма сталног усавршавања које реализују факултети Универзитета
10. Пружање информација о програмима и курсевима сталног усавршавања које организује Центар.
11. Пружање саветодавних услуга заинтересованим наставницима Универзитета за организовање и похађање програма сталног усавршавања
12. Истраживање стања на тржишту услуга континуираног образовања (истраживање потреба потенцијалних клијената, активности конкуренције...)

Ову одлуку објавити у “Гласнику Универзитета у Београду” и на интернет станици Универзитета.

ПРЕДСЕДНИК СЕНАТА
РЕКТОР

Академик Владимир Бумбаширевић